

Håndbok 2009

Bedre bymiljø
16.-22. sept.

I BYEN UTEN BILEN

EUROPEISK
MOBILITETSUKE

Europeisk informasjonscenter

EUROCITIES

1 Square de Meeûs

1000 Brussel

BELGIA

Tel.: +32 -2- 552 08 88

Fax: +32 -2- 552 08 89

Forfattere av denne håndboken:

André Munro, Ulrike Janssen – Climate Alliance

April 2009

INNHOLDSFORTEGNELSE

Hvorfor denne håndboken?	4
Hvorfor en Europeisk Mobilitetsuke?	5
Hvordan delta?	7
Hvorfor “Bedre byklima” som sentralt tema?	9
Hvilke aktiviteter kan organiseres?	14
Aktiviteter i 7 dager viet til bærekraftig mobilitet	18
Kollektivtransport	19
Sykkel	23
Gange	25
Mobility Management	27
Ansvarlig bilbruk	29
Fritid	32
Handel	33
Mobilitet og helse	34
Grønne gater	36
Bygd for å vare: Permanente tiltak	39
“I Byen uten Bilen”	42
Informasjon og kommunikasjon	47
Evaluerings	50

HVORFOR DENNE HÅNDBOKEN?

Formålet med denne europeiske håndboken er å gi nyttig informasjon og råd til lokale myndigheter som deltar i initiativet "Europeisk Mobilitetsuke" (EMU). Til grunn for denne guiden ligger erfaringer fra europeiske byer som har arrangert europeisk mobilitetsuke i perioden fra 2002 til 2008, og "I byen uten bilen!" fra 1998 til 2008, samt de prinsippene som er nedfelt i EMUs stiftelsesdokument og de anbefalinger som EMUs europeiske og internasjonale partnere har gitt.

Lokale myndigheter bør ta hensyn til disse retningslinjene når de organiserer sin EMU, men står fritt til å tilpasse dem til sine lokale forhold. Flere av de aspekter av initiativet som angår den praktiske organisasjonen av temaorienterte arrangementer og bruk av formidlingsverktøy er obligatoriske, mens for andre aspekter står lokale myndigheter fritt til å velge den løsningen som passer best i den lokale sammenhengen.

"BEDRE BYKLIMA"

er det sentrale temaet i Europeisk Mobilitetsuke 2009. Dette viser ikke bare til klima i meteorologisk forstand, det kan også gjelde den generelle atmosfæren i byen og aspekter som påvirker livskvalitet, slik som for eksempel luftkvalitet, støy, trafiksikkerhet og kvaliteten på fellesområder, eller sosial samhörighet og integrasjon.

Denne håndboken gir en samlet oversikt over nyttige ideer og informasjon for organisering av aktiviteter som tar opp det sentrale temaet, med henblikk på hvordan de ulike målgruppene kan nås og hvordan lokale interessenter kan bli involvert. Informasjonen beskrevet her er ikke uttømmende, og nye ideer som blir utviklet i de forestående arrangementene kan supplere bokens innhold. Disse vil bli gjort tilgjengelig på nettstedet til Europeisk Mobilitetsuke:

www.mobilityweek.eu eller www.mobilitetsuken.no

HVORFOR EN EUROPEISK MOBILITETSUKE?

Etter organisering av to vellykkede kampanjer under navnet "I byen uten bilen!" over hele Europa, ble det i 2002 lansert et nytt initiativ kalt Europeisk Mobilitetsuke!

FRA "I BYEN UTEN BILEN!" ...

Den tidligere EU-kommisæren for miljø, Margot Wallström, etablerte "Den Bilfrie Dagen" som et felles europeisk initiativ i 2000. Dette gir deltakende byer en mulighet til å vise at de bryr seg om miljøspørsmål. I løpet av en hel dag kan lokale myndigheter presentere sine bykjerner i et annet lys, og iverksette tiltak for å begrense biltrafikken i bestemte områder, oppfordre til bruk av bærekraftige transportmåter og øke bevisstheten om de miljømessige virkningene av innbyggernes valg av transportmåter.

... TIL DEN EUROPEISKE MOBILITETSUKE

Hvert år siden 2002 har den Europeiske Mobilitetsuken blitt avholdt fra den 16. til den 22. september, med fokus på bærekraftig mobilitet. Europeisk Mobilitetsuke gir mulighet til å arrangere en lang rekke aktiviteter, og gir en plattform for både lokale myndigheter, organisasjoner og foreninger til å:

- Informere om sine nåværende retningslinjer, initiativer og vellykkede erfaringer i forhold til bærekraftig urban mobilitet.
- Bidra til å øke innbyggernes bevissthet om de skadevirkninger de nåværende utviklingstrendene i urbane transportsystemer har for miljø og livskvalitet.
- Etablere praktisk samarbeid med lokale interessenter.
- Være del av en felleseuropeisk kampanje, med et felles mål og en felles identitet sammen med andre byer og kommuner.
- Legge vekt på lokalt engasjement for en bærekraftig urban transportpolitikk.
- Sette i verk nye, langsiktige retningslinjer og permanente tiltak.

PARTNERSKAP FOR BÆREKRAFTIG MOBILITET

Ingen lokal myndighet kan oppnå bærekraftig mobilitet alene. Dette er en lang prosess som krever både politisk støtte og forpliktende partnerskap. Europeisk Mobilitetsuke oppfordrer derfor lokale myndigheter til å inngå slike partnerskap, og til å involvere lokale aktører i størst mulig grad. Hver lokal myndighet forventes å finne frem til lokale partnere som er relevante for de ulike arrangementene, og koordinere forberedelsen av Europeisk Mobilitetsuke i nært samarbeid med dem.

På europeisk nivå benytter samarbeidsgruppen for Europeisk Mobilitetsuke den samme tilnærmingen, og har etablert et løfte for Europeisk Mobilitetsuke som er undertegnet av rundt tjue europeiske og internasjonale organisasjoner. Disse organisasjonene har offisielt uttrykt sin støtte til initiativet. EMU utgjør derfor en velegnet sammenheng der europeiske og internasjonale interessenter kan arbeide sammen mot et felles mål: oppnåelse av bærekraftig urban transport.

VELLYKKET GJENNOMFØRING AV EUROPEISK MOBILITETSUKE FRA 2002 TIL 2008

Europeisk Mobilitetsuke var en suksess fra første stund: 320 lokale myndigheter fra 23 land deltok fullt ut, mens ytterligere 111 byer ga sin støtte. Kjennskapen til initiativet har økt for hvert år, og opinionen stiller seg positiv: mer enn 80 % av de som ble intervjuet uttrykte sin støtte. De fleste erkjenner også verdien av Europeisk Mobilitetsuke som en kampanje for å rette søkelyset på overdreven bilbruk i byer, og et stort flertall ville ønske å ha denne kampanjen oftere.

I 2008 deltok et rekordantall på 2 102 lokale myndigheter offisielt i Europeisk Mobilitetsuke, og 7 677 permanente tiltak, som også er en rekord, ble gjennomført. Totalt deltok rundt 220 millioner innbyggere i 39 land!!!

HVORDAN DELTA?

Enhver by, kommune og lokal myndighet er velkommen til å delta i Europeisk Mobilitetsuke. Deltagercharteret for 2009 og det nettbaserte registreringskjemaet må fylles ut og sendes til din nasjonale koordinator. Mer informasjon finnes på:

www.mobilitetsuken.no/hvordan-delta

- Nå kan også virksomheter/bedrifter delta i EMU. Alt om denne typen deltagelse finnes på samme nettside.

Charteret er det dokumentet lokale myndigheter skal benytte for å erklære sin deltakelse i EMU eller kampanjen "I byen uten bilen!" Alle lokale myndigheter som innfrir minst ett kriterium i charteret, betraktes som deltakere, mens de lokale myndigheter som innfrir alle de tre kriteriene, vil bli *fremragende deltakere*.

De tre kriteriene er:

- Å organisere en uke med aktiviteter basert på det sentrale temaet for 2009, "Bedre byklimate".
- Å organisere minst én bilfri dag i løpet av EMU, der lokale myndigheter imidlertid selv står fritt til å velge dato. De nasjonale koordinatorene, den europeiske koordineringen og Den europeiske kommisjonen håper på denne måten å stimulere til deltakelse blant lokale autoriteter som finner at organisering av en bilfri dag på en ukedag blir en for stor utfordring. "I byen uten bilen!" er den offisielle tittelen på bilfri dag-arrangementet den 22. september. Hvis det organiseres på en annen dag skal arrangementet bare gå under benevnelsen "Bilfri dag".
- Å gjennomføre ett eller flere nye, praktiske og permanente tiltak som bidrar til skifte av transportmåter fra privatbil til mer miljøvennlige former, og til bærekraftig transport generelt. Disse permanente tiltakene gjør det mulig for lokale myndigheter å vise sitt engasjement i forhold til en bærekraftig urban transportpolitikk. Innbyggerne vil være mer villige til å endre sin atferd dersom de ser at deres by eller kommune investerer i alternativer til privatbilen. Permanente tiltak får ånden og entusiasmen fra EMU til å vare et helt år.

Etter Europeisk Mobilitetsuke 2009 bør minst ett av disse tiltakene omfatte en permanent omdisponering av gategrunn til fordel for gående, syklende eller offentlig transport.

De fremragende deltakerne har mulighet til å være med i konkurransen om Europeisk Mobilitetsukes ærespris. Informasjon om betingelsene for æresprisen og søknadsprosedyre finnes på:

www.mobilityweek.eu/award.

HVORFOR “BEDRE BYKLIMA ” SOM SENTRALT TEMA?

De klimaendringer som er i ferd med å skje, representerer en av de største miljømessige, sosiale og økonomiske truslene vår planet står overfor. En rekke av de mest fremstående eksperter på miljøspørsmål og økonomi hevder at dette er den største, avgjørende utfordring som konfronterer menneskeheten, og den må møtes umiddelbart, raskt og med langsiktige målsettinger.

I sin siste rapport konkluderte FNs internasjonale klimapanel (IPCC) at selv med de eksisterende klimatiltakene og relaterte retningslinjer for bærekraftig utvikling vil globale utslipp av klimagasser fortsette å øke over de nærmeste tiår. Disse utslippene, som i hovedsak består av karbondioksid (CO₂), metan (CH₄) og nitrogenoksid (N₂O), fører til global temperaturstigning. Stigende havnivå, hyppigere og mer intense stormer, oversvømmelser, tørke og skogbranner, endringer i økosystemer og økende utbredelse av smittsomme sykdommer er uunngåelige følger. I tillegg vil byområder måtte møte enkelte særskilte utfordringer, f.eks. i forhold til nye helsesystemer, planlegging av grønne gater, evne til å håndtere effektene av hetebølger og lignende.

Vår nåværende reiseatferd er i stor grad avhengig av kjøretøyer som benytter fossilt brensel, noe som gjør transportsektoren til en hovedkilde for CO₂-utslipp. Selv om den senere tids teknologiske utvikling av mer miljøvennlige og energieffektive transportmidler, alternative former for drivstoff og intelligente transportsystemer virker lovende, kan effekten av global oppvarming bare motvirkes ved en overgang til mer bærekraftige transportmåter, som sykling, gange, offentlig transport, bildeling og samkjøring.

2009 kan vise seg å bli et spesielt avgjørende år for kampen mot klimaendringene. Verdens øyne er rettet mot Europa – og spesielt

mot Danmark – med store forhåpninger. FNs konferanse om klimaendringer, med vedtak av en oppfølgingsavtale til Kyoto-protokollen, vil bli holdt i København i desember i år, og vil forplikte de undertegnende statene til juridisk bindende tiltak i form av reduksjon i utslippene av klimagasser.

Den europeiske union har forpliktet seg til å arbeide konstruktivt for etablering av en global konvensjon for kontroll av klimaendringer, og til å redusere sine totale utslipp til minst 20 % under nivået fra 1990 innen utgangen av 2020. Unionen leder an ved å treffe ambisiøse tiltak på egne vegne, og er forberedt på å utvide den planlagte reduksjonen til så mye som 30 % under en ny global klimaendringsavtale dersom andre industriland også gjør en tilsvarende innsats. EU har i tillegg satt seg som mål å øke andelen fornybar energi til 20 % innen 2020 (for mer informasjon, se www.ec.europa.eu/environment). Under temaet "Bedre byklimate" kan det lokale nivået vise sitt eget engasjement, sin beslutsomhet om å bekjempe klimaendringene og sin overbevisning om nødvendigheten av bærekraftig transport.

Det lokale nivået er nærmest til innbyggerne. Lokale myndigheter bør derfor opptre som rollemodeller og foregangsfigurer, og bidra til økt bevissthet om hvordan global oppvarming kan motvirkes. Det finnes få andre områder der det er like viktig å overbevise de involverte, fordi det er bare en endring i atferd som kan føre til at hensikten blir oppnådd. Ved å involvere innbyggerne i lokale strategier vil man få økt aksept for tiltakene, og man vil kunne oppnå de ønskede atferdsendringene.

"Bedre byklimate" gjelder ikke bare klima i meteorologisk forstand. Temaet kan i tillegg relatere seg til den generelle atmosfæren i byen, som for eksempel allmenn livskvalitet med aspekter som luftkvalitet, støy, trafikksikkerhet, kvaliteten på fellesområder og sosial samhörighet og integrasjon og mye annet, noe som gir det en videre tolkning og mange ulike områder for innsats.

FAKTA OG TRENDER

Mellom 2000 og 2007 økte utslippene av CO₂ til atmosfæren mye raskere enn ekspertene hadde forutsett. Utslippene av CO₂ økte i gjennomsnitt med 3,5 % pr. år, noe som er tre ganger raskere enn i perioden fra 1990 til 1999. Det nåværende nivået av CO₂ i atmosfæren er det høyeste på 650 000 år!¹ Effektene av dette er åpenbare:

11 av de 12 årene mellom 1995 og 2006 var blant de 12 varmeste siden moderne registrering begynte i 1850. Dersom vi fortsetter å slippe ut CO₂ til atmosfæren på samme måte, vil vi kunne ha oppnådd en mulig temperaturøkning på mellom 2°C og 5°C allerede ved midten av dette århundret².

Siden 1970-årene har de tropiske stormene både i Atlanterhavet og Stillehavsområdet økt med rundt 50 % i intensitet og varighet, og i 2005 kunne vi observere en nedslående rekord for orkaner i Nord-Atlanteren: Aldri før (siden registreringen startet) har så mange tropiske stormer utviklet seg så tidlig i sesongen. Den tidligere rekorden på 21 orkaner på én sesong (fra 1933) ble slått i 2005, da 27 tropiske stormer slo inn over land. Det forventes at slike ekstreme værforhold vil opptre enda hyppigere i fremtiden³.

Et spesielt anliggende er det faktum at de første effektene av klimaendring vil oppleves mest akutt av verdens fattigste og av de land som har bidratt minst til de globale utslippene av klimagasser. Allerede i dag har mer enn 20 millioner mennesker blitt tvunget til å forlate sine hjem på grunn av endringer i miljøforhold. FN anslår at antallet "klimaflyktninger" kan komme til å øke til så mye som 400 millioner innen 2050!⁴

---

1 IPCC

2 IPCC, The Stern Review

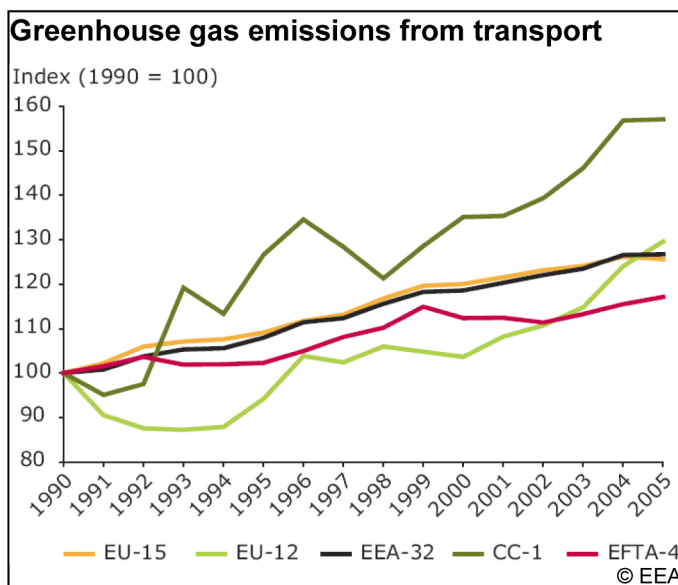
3 Massachusetts Institute of Technology

4 United Nations University; University of Hamburg

TRANSPORT SOM EN KATALYSATOR FOR KLIMAENDRINGER

Transportsektoren er fortsatt den raskest økende forbrukeren av energi og den største produsenten av klimagasser innenfor EU. Transport står for rundt en tredjedel av det totale energiforbruket og for mer enn en femtedel av utslippene av klimagasser. Av dette står bruken av privatbiler for det meste av utslippene. I tillegg er transportsektoren ansvarlig for en betydelig andel av luftforurensningen og støyplagen i byene. Fordi den deler landskapet inn i stadig mindre biter har den alvorlige konsekvenser for dyr og planter.⁵ Forbedringene i energieffektivitet innenfor ulike transportformer er betydelige, men de blir mer enn oppveid av den stadige veksten i transportsektoren: 1,9 % årlig vekst i passasjertransport (med en total andel på 75 %) og 2,7 % for varetransport. Som et resultat av denne økningen stiger fortsatt energiforbruket og utslippene av klimagasser fra transport. Fra 1990 til 2005 var denne økningen på hele 27 %. Dette forverres ytterligere av overgangen fra mer miljøvennlige transportformer til biler og fly spesielt.

Årsakene til dette finnes i den økende velstanden, et økende antall bileiere, billigere flybilletter og derved mer turisttrafikk (med fly). Dersom utslippene fra

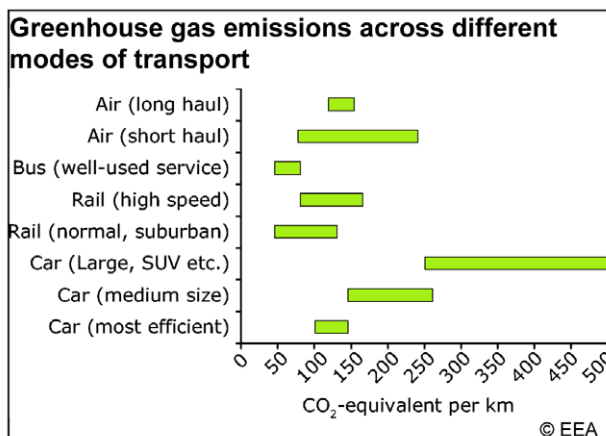

⁵ European Environment Agency (EEA)

transportsektoren hadde fulgt samme mønster som samfunnet som helhet ville de totale utslippene av klimagasser innenfor EU i perioden 1990-2005 ha falt med 14 % i stedet for bare 7,9 %⁶.

MYE HAR BLITT GJORT – MEN DET ER BEHOV FOR MYE MER!

Lokale myndigheter og transportpolitikken med dem erkjenner i økende grad behovet for å bremse transportveksten og øke markedsandelene til bærekraftige transportformer. Rimelig og effektiv prissetting, mer målrettede investeringer for kvalitetsforbedringer i den urbane infrastrukturen for transport – inkludert busser, fellesområder, stoppesteder, terminaler, sykkelveier og gangveier – reguleringsplaner og økt bevissthet om effektene av individuelle valg av transportmåter er bare noen få eksempler på verktøy som kan benyttes til å oppnå dette.

Fordelene er åpenbare: hver kilometer tilbakelagt på sykkel eller til fots, hver kilometer mindre i bil og hver biltur som unngås er et aktivt bidrag til beskyttelse av klimaet. For eksempel er det individuelle bidraget til utslipp av klimagasser opp til ti (!) ganger

mindre ved bruk av offentlig transport enn ved bruk av bil.

EMU gir en utmerket plattform for å formidle den sentrale rolle bærekraftig mobilitet spiller, for å informere innbyggerne om de skritt lokale myndigheter tar mot en grønnere fremtid, for å fremme bruken av offentlig transport, og for å vise hva hver enkelt av oss kan gjøre for å møte utfordringen fra klimaendringene.

⁶ EEA

HVILKE AKTIVITETER KAN ORGANISERES?

Det sentrale temaet for den åttende Europeiske Mobilitetsuken er ”**Bedre byklima**”. Lokale myndigheter inviteres til å organisere aktiviteter for innbyggerne, for derigjennom å øke bevisstheten om de kritiske virkningene av klimaendring. Videre oppfordres kommuner til å iverksette og fremme permanente tiltak som vil legge til rette for en reduksjon av utslipp av CO2 på lokalt nivå, og til å demonstrere hva hver enkelt av oss kan gjøre for effektivt å motvirke klimaendringer.

Dette temaet fokuserer imidlertid ikke bare på klima i meteorologisk forstand. En overgang til mer bærekraftige transportformer, som sykling, gange, offentlig transport, bildeling og samkjøring fører ikke bare til at utslippene av klimagasser blir betydelig redusert, det vil også føre til forbedringer i det generelle ”klimaet” og atmosfæren i byene våre, som er plaget av luftforurensing og støy fra trafikk, ulykker, trafikkorker, mangel på fellesområder og sosial samhörighet.

Under den Europeiske Mobilitetsuken kan vi belønne de som gjør gode valg, informere og involvere innbyggerne, sette i verk bærekraftige tiltak og sørge for at de blir omtalt og markert!

- Arranger offentlige debattmøter/utstillinger om klimaendringer/ klimaflyktninger. Inviter eksperter, politikere, lærere, foreldre og barn.
- Inviter politiet til å snakke om trafikksikkerhet og god atferd i trafikken for å belyse de spesielle behovene til ikke-motoriserte trafikanter.
- Arranger gateteater: Illustrer trafikksituasjoner og konflikter mellom fotgjengere, syklistene og biler.
- Planlegg en åpen dag på politistasjonen for å bygge opp en god forståelse mellom myndighetene og publikum.
- Analyser farlige gatekryss/trafikkfeller og finn frem til eksperter som kan gjøre disse tryggere. Arranger en ’gjenåpning’ under EMU.
- Ha spesielt fokus på de eldre og de funksjonshemmede: diskuter

de problemer de har med å bevege seg rundt i byen. Krykker og rullestoler kan stilles til disposisjon, slik at andre kan oppleve og få en bedre forståelse av hva det vil si å være funksjonshemmet.

- Ta bilder av syklistene med uvanlige sykler og publiser dem, slik at innbyggerne kan stemme på "Månedens/årets syklist". Gi vinneren en premie og/eller en invitasjon til middag i rådhuset.
- Arbeid med reiseplaner i skolene, og lær skolebarn hvordan de skal bruke offentlig transport. Organiser en rundtur under temaet "På oppdagelsesreise i min hjemby med trikk/buss", slik at elevene kan komme seg til skolen egenhendig og trygt på en miljøvennlig måte, uten å være avhengig av at foreldrenes bil opptrer som "drosje".
- Få politikere og/eller lærere sammen med elevene til å undertegne en erklæring som forplikter til små endringer, og som vil hjelpe til å redusere utslipp av klimagasser. Lever erklæringene til byrådslederen og heng dem opp i rådhuset.
- Innfør en mulighet for grupper av barn til å gå/sykle til og fra skolen hver dag. Engasjer politikere eller polititjenestemenn til å følge dem og diskutere farlige steder langs ruten.
- Reklamer for samkjøring, bildeling og ordninger for stykkprisbetaling for bilbruk. Ha noen til å informere bilister som sitter fast i russtrafikken om alternative transportmåter. Spør dem hva som må til for at de skal gå over til mer bærekraftige transportformer.
- Opprett en nettbasert database der det kan etableres kontakt mellom deltakere som har matchende transportbehov.
- Oppfordre lokalpolitikere til å sykle til jobben eller bruke offentlig transport under hele EMU. Produser T-skjorter/luer med EMUs logo og slagord. 30-40 politikere på gatene med samme antrekk vil tiltrekke medias oppmerksomhet!
- Organiser en tevling mellom ulike transportformer for å se hvem som produserer minst utslipp av CO₂. La dem konkurrere i et løp for å se hvem som faktisk kommer seg raskest rundt i bymiljøet.
- Oppfordre bilister til å levere fra seg sertifikatet under hele EMU, og gi dem et ukekort til offentlig transport gratis eller til redusert pris. Intervju dem etterpå om denne erfaringen.

- Organiser et lotteri for brukere av offentlig transport under EMU, og benytt uke /månedskort som gevinster.
- Avskoging står for rundt en fjerdedel av den globale økningen i klimagasser. Plant trær, sett i gang et program for beplantning av fasader, informer innbyggerne om virkningen av destruktiv hogst, hold en utstilling, og informer nærmere om hvorfor det er viktig å bevare regnskogen og urskogene.
- Arranger en kunstnerisk konkurranse for "det vakreste treet", "den perfekte byen" eller "det beste byklimaet".
- Demonstrer energiforbruket for effektive husholdningsmaskiner sammenlignet med eldre modeller, og vis hvor mye CO2 og penger en privat husholdning kan spare. Involver også de forretningsdrivende.
- Lær opp bussjåfører i økonomiske kjøremetoder. Ha en konkurranse for den vennligste, mest hjelpsomme og mest økonomiske bussjåføren.
- Presenter prinsippene fra "shared space" om metoder for forbedring av trafikksikkerhet og fremkommelighet og som et bidrag til mer sosialt liv i byene og på offentlige steder.
- Opprett nye fotgjengerfelt og soner med 30 km/t og 40 km/t spesielt foran skoler, sykehjem og sykehus.
- La trafikkløysene være synkronisert med behovene til syklister og forgjengere slik at deres tempo bestemmer takten i trafikken.
- Arranger opprydningsaksjoner i bydelene, noe som også kan holdes som en konkurranse mellom skoler om hvem som gjør den største innsatsen for miljøet.
- Avhold en kampanje der innbyggerne kan levere inn avfall innsamlet på gatene til gjenvinning i bytte for billetter til offentlig transport.
- Mål/beregn utslippene av CO2, nitrøse oksider (NOX) og svevestøv i din by, og vis hvordan disse har utviklet seg over tid. Vis hvordan de fremtidige verdiene vil bli dersom bestemte tiltak/atferdsendringer blir/ikke blir satt i verk. Demonstrer hvilke effekter/resultater det ville ha dersom alle innbyggerne i din egen by gikk over til bærekraftige transportformer i bare én uke, dvs. i løpet av EMU.
- Øk bevisstheten om hvordan den enkelte kan bidra til å bekjempe

klimaendringer. Tilby en quiz eller en kalkulator for beregning av virkningene av individuelle valg (f.eks. en kalkulator for beregning av "karbon-fotavtrykk", se www.mycarbonfootprint.eu).

- Organiser en meningsmåling blant innbyggerne, f.eks. om hva de mener om å bo nær gater med tett trafikk, og om hvor trygge de føler seg når de sykler eller går rundt i byen. Spør dem etter forslag til løsning på problemer.
- Vis effekten det ville ha hvis isen i polarområdene smeltet. Om dette er relevant, så sett opp et skilt som viser hvor høyt vannet ville stå i din by, og vis hvilke områder som ville bli direkte berørt.
- Reklamer for lokale matvarer, fordi disse ikke må transporteres langt. Lokalt næringsliv vil også ha nytte av dette.
- Organiser intervjuer på gatene ved hjelp av studenter og lokale TV-/radiokanaler om folks oppfatninger og bevissthet om klimaendringer, og om hvordan de er/vil bli berørt. Spør dem om "klimaet" i byen.
- Prøv ut permanent stenging av gater under EMU, og spør innbyggere og næringsdrivende om deres oppfatninger etter at EMU er avsluttet.

AKTIVITETER FOR 7 DAGER VIET TIL BÆREKRAFTIG MOBILITET

Som beskrevet i charteret for Europeisk Mobilitetsuke 2009 kan byer og kommuner som vil kvalifisere seg til deltakelse i EMU, organisere en uke med aktiviteter som fokuserer på utvalgte tema relatert til bærekraftig urban transport i perioden fra 16. til 22. september.

Hva de andre dagene angår, har den europeiske kampanjeledelsen i fellesskap med de europeiske partnerne utviklet et bredt spekter av forslag til lokale aktiviteter, på basis av lokale erfaringer fra tidligere år.

De tre hovedformene for bærekraftig transport, inkludert kombinasjonene mellom dem (intermodalitet) vil utgjøre en naturlig basis for flertallet av aktivitetene. I de følgende avsnitt vil du derfor finne forslag til aktiviteter med nyttige råd om:

➡ Offentlig transport	➡ Syklister	➡ Fotgjengere
○ Mobility Management	○ Ansvarlig bilbruk	○ Fritid
○ Shopping	○ Mobilitet og helse	○ Grønne korridorer

For å sette opp et interessant program over sju dager kan byer og kommuner organisere ytterligere bilfrie dager, eller sette fokus på eventuelle andre tematiske arrangementer som kan være mer relevante i lokal sammenheng. Ideer til aktiviteter rundt temaene "Fremkommelighet", "Trygge gater for barn", "Smartere arbeidsreiser", "Gater for mennesker" og "Ren luft for alle" finnes i tidligere utgaver av denne håndboken, som kan fås ved henvendelse til det europeiske informasjonssentret.

LANSERING AV EUROPEISK MOBILITETSUKE

Offentlige arrangementer og mediadekning på den første dagen av Europeisk Mobilitetsuke – 16. september – gir en utmerket anledning til å starte opp EMU med å:

- Innføre spesielle tilbud, som f.eks. et ukekort som gir redusert pris på offentlig transport under hele EMU.
- Utvide tjenestetilbudet (hyppigere avganger, spesielle tilbud, skytteltrafikk o.l.) og informasjonstilbudet (kart, reiserådgivning, kommunale nyhetsbrev osv.).
- Gi bedre intermodalitet ved å etablere forbindelser mellom de ulike transportformer som står i fokus under EMU.
- Belønne dem som lar bilen stå hjemme under EMU, og intervju dem, slik at de kan fortelle hvilke alternative transportmåter de benyttet og hvordan dette virket i praksis.
- Lansere de permanente transporttiltak byen har planlagt innenfor rammen av Europeisk Mobilitetsuke.

OFFENTLIG TRANSPORT

Bruk av offentlig transport til dekning av mobilitetsbehov er et helt sentralt tema for Europeisk Mobilitetsuke. Kollektivtransport bør være synonymt med frihet, og grunnleggende for god mobilitet i byområder.

Alle selskaper for kollektivtransport i EU vil kunne bruke EMU som en mulighet til å fremme intermodale løsninger, og til å gi tydelig informasjon om hvordan offentlig transport er forbundet med andre former for transport. Man kan dermed vise hvordan kollektivreiser kan være et utmerket alternativ til bruk av privatbil.

I det følgende presenteres en rekke mulige tiltak som kan bidra til å øke deltakelsen i Europeisk Mobilitetsuke, og det gis ideer til hvordan det kan organiseres vellykkede arrangementer dedikert til kollektivtrafikk spesielt. Alle tiltak bør rette oppmerksomheten mot den betydning kollektivtrafikken har for å forbedre kvaliteten på trafikksystemene, og det gjensidige forholdet kollektivtrafikken har til andre former for reising. Tiltakene har som mål å vekke interesse for EMUs budskap hos media som TV, radio og aviser.

SMARTERE ARBEIDSREISER

Dette temaet omfatter tilgjengelighet til og kvalitet på offentlig transport

til private og offentlige arbeidsplasser, promotering av (nye) offentlige transporttilbud og bestemte lokaliteter, tilgjengelig informasjon om offentlig transport, og tiltak eller økonomiske insentiver til bruk av offentlig transport.

- Avtal opprettelse av stoppesteder nær arrangementet med lokale kollektivtransportselskaper.
- Gi økonomisk støtte til bruk av offentlig transport (rabatterte billetter, refusjon).
- Gi garantert skyss hjem til samkjørere og brukere av offentlig transport ved behov.
- Innfør spesialtilbud i form av en EMU-billett med lavere takst på hele transportnettet til arbeidsreisende hele uken.
- Gi informasjon om offentlig transport og andre bærekraftige transportformer på intranettet.
- Organiser en personlig rådgivningstjeneste for transport.
- Tilby en forfriskning på bussholdeplasser i nærheten, eller om bord på bussen.
- Reklamer for planlagte tiltak på spesielt travle kollektivruter.
- Arranger en konkurranse mellom de mest populære transportmidlene (bil, offentlig transport, sykkel og gange).
- Gi bedre intermodalitet ved opprettelse av forbindelser mellom de enkelte transportformer som står i fokus under EMU.
- Arranger et frokostmøte mellom representanter for UITP (International Association of Public Transport) og ansatte i offentlig administrasjon for diskusjon av hvordan bruken av offentlig transport kan økes og hvilke positive virkninger dette vil ha for ulike parter.

INTERMODALITET

Kombiner tiltak for å fremme bruken av sykkel og offentlig transport, som f.eks.

- Tillat sykler på offentlige transportmidler utenom rushtiden.
- Bygg nye sykkelstativ ved knutepunkter og holdeplasser for å oppfordre folk til å bruke sykkel som overgang til neste forbindelse.

Dette kan øke attraktiviteten til offentlig transport, se tabellen:

	Gjennomsnittsfart	Avstand tilbake- lagt på ti minutter	Område dekket
Til fots	5 km/t	0,8 km	2 km ²
På sykkel	20 km/t	3,3 km	32 km ²

- Bildeling og samkjøring: Informer passasjerer på offentlig transport om hvordan de kan delta i eksisterende ordninger eller etablere nye, og belønn samkjørere med fortrinnsrett til parkering ved knutepunkter, slik at de kan fungere som mating til kollektivtilbudet.
- Innfør mulighet for fellesdrosjer etter behov fra knutepunkter for kollektivtrafikk.
- Opprett informasjonssystemer på tvers av transportformene, f.eks. slik at togpersonale kan gi informasjon om busruter og omvendt.

TILGJENGELIGHET TIL KOLLEKTIVTRANSPORT

Tilgjengelighet for funksjonshemmede og andre forflytningshemmede er et viktig tema for å øke bruken av kollektivtransport. Tilgjengelighet til transport er ikke bare en rettighet og en nødvendig forutsetning for å sikre sosial inkludering – tilgjengelig transport betyr også behagelig transport av høy kvalitet for alle. Erfaringen viser at antallet ikke-funksjonshemmede passasjerer faktisk øker hvis kollektivtransporten blir mer tilgjengelig.

- Definer målsettinger for tilpasning av stoppesteder for bedre tilgjengelighet, med mindre avstand mellom fortauet og stigtrinet på bussen.
- Etabler bussholdeplasser nær bedrifter for å tilrettelegge atkomst.
- Utform og gjennomfør et seminar om funksjonshemmede og deres situasjon for sjåførere og transportselskaper i nært samarbeid med de funksjonshemmedes organisasjoner.
- Innfør rutetabeller og annen viktig informasjon i lett tilgjengelige formater, i store typer, som blindeskrift, lett oversiktlig eller som lyd.
- Definer målsettinger for tilpasning/etablering av infrastruktur som øker tilgjengeligheten av offentlig transport (busser med senket gulv, adgang for rullestoler og barnevogner, heiser, ramper, seter, billettautomater osv.).

- Sikre at funksjonshemmede lett kan skaffe seg informasjon om atkomstmulighetene til en bestemt transportform (gjennom lett tilgjengelige nettsteder, telefon, brosjyrer osv.)
- Organiser et lokalt møte for å diskutere og skissere en tilgjengelighetsplan og hvordan denne skal settes i verk.
- Arranger et frokostmøte med European Disability Forum for å vurdere hvordan man skal løse tilgjengelighetsproblemer på lokalt nivå.

SIKKERHET

- Publisert sikkerhetsstatistikk for lokale transportselskaper i media. UITP har f.eks. følgende tall som kan sees i relasjon til lokale forhold:
  - Trafikkulykker krever mer enn 45 000 dødsofre i Europa hver år.
  - Det er en direkte sammenheng mellom antall drepte i trafikken i byer og antall reiser som foretas med bil. I byer med velutviklede offentlige transportsystemer er dette antallet bare halvparten av der hvor nesten alle reiser foretas med bil.
  - Trafikkulykker er den hyppigste dødsårsaken blant unge mellom 1-25 år i EU landene.
- Presenter utnevningen av nye sikkerhets- eller informasjonsmedarbeidere på rutenettet.
- Sørg for trygge og attraktive gangveier til stoppestedene.

INFORMASJON TIL DE REISENDE

- Innfør en ny type rutetabell eller nettbasert tjeneste.
- Åpne et mobilitetscenter eller en annen overgripende informasjonstjeneste som kan gi informasjon om alle former for transport, rutetabeller, tilgjengelighetsrapporter osv.
- Bruk EMU til å finne ut hva publikum mener om tjenestene.

KOMMUNIKASJON MED PUBLIKUM OG ANSATTE

For at EMU skal bli vellykket må de ansatte være godt informert. Dersom rutenettet allerede benytter sin fulle kapasitet, så bruk EMU til å informere passasjerene om hva du planlegger for å forbedre

dette, eller når nye, forbedrede transportmidler vil settes i trafikk. EMU kan benyttes som en informasjonskampanje for både passasjerer og ansatte. Aktivitetene kan omfatte:

- Besøk til kollektivselskapets kontrollsenter, med forklaringer på hvordan kontrollen over hyppighet, fart og rutenett utøves, som hovedelementene i et tilgjengelig tjenestetilbud.
- Arranger en utstilling, organiser en demonstrasjon eller testkjøring av en prototyp av et nyskapende offentlig transportmiddel på noen regulære ruter.
- Opplys om avbrudd på grunn av bygging av nye linjer, eller besøk en byggeplass for en ny T-banestasjon eller trikkelinje.

SYKLING

Europeisk Mobilitetsuke utgjør en utmerket anledning for alle aktører til å forene sine krefter og lære om integrering av mobilitetspolitiske tiltak. Sykling relaterer seg til alle aspekter som utgjør en "by verdt å bo i". Sykler sparer plass og energi, og skaper verken støy eller luftforurensning. De bidrar til bærekraftig mobilitet og trivsel i det offentlige rom, de er effektive og gir en helseeffekt. Alle byer som deltar vil bli motivert til å lære noe nytt og til å treffe tiltak, noe som vil gjøre EMU til et springbrett for sykkelbruk i byen.

Alle de forslag til aktiviteter som er listet opp her er ment å henlede oppmerksomheten mot viktigheten, potensialet og fordelene ved sykling. Disse omfatter forbedringer av den offentlige transportkjeden (tog, buss, trikk, T-bane) og en betydelig økning av tilgjengeligheten og effektiviteten i begge disse transportformene, og bør derfor få bred oppmerksomhet.

SYKLING OG SMARTERE ARBEIDSREISER

De følgende forholdene bør tas opp: Infrastruktur for sykler på arbeidsplassen, sykkeltyverier, trygghet for syklister på vei til jobben og insentiver som kan få flere til å sykle til jobben.

- Sett opp en informasjonsstand for sykkelbruk på et sted i rådhuset som er godt besøkt og lett tilgjengelig for både ansatte og publikum.

- Etabler en fadderordning noen uker på forhånd, der frivillige kommunalt ansatte kobles med en erfaren sykkelbruker. Den nye syklisten skal deretter sykle til jobben sammen med fadderens, og dette paret kan så bli intervjuet om sine erfaringer (pressemelding, nyhetsbrev, nettsted) under EMU.
- Organiser en "Sykle til jobben"-dag, der det tilbys insentiver for bruk av sykkel til den daglige arbeidsreisen.
- Organiser en "pendlerkonkurransen" mellom de mest populære transportformene (bil, offentlig transport, motorsykkel, gange og sykling) for å vise at sykling ikke bare er det billigste, det mest miljøvennlige og det sunneste alternativet, men i de fleste tilfeller også det raskeste!
- Tilby gratis frokost til alle som sykler til jobben.
- Hold en moteoppvisning for sykkelutstyr, utvikle bedriftsprofilerte sykkelartikler (regnkapper med bedriftens logo osv.)
- Gi sykkelvennlige bedrifter en utmerkelse eller hederspris.
- Distribuer informasjon om trygge ruter for sykling til jobben (i samarbeid med politiet eller samferdselsetaten)

INFRASTRUKTUR FOR SYKLER

- Etabler en informasjonstjeneste eller stand for syklister der det kan gis direkte informasjon til ansatte, huseiere, besøkende osv.
- Utvikle partnerskap med bedrifter for etablering av garderobes der syklister kan skifte og dusje.
- Opprett trygge og skjermede sykkelparkeringer.
- Kjøp inn sykler til en offentlig eller bedriftsbasert sykkelpark.
- Opprett en offentlig tjeneste for reparasjon av sykler.
- Flytt sykkelparkeringen til nær inngangen til offentlige bygninger, kontorer, bedrifter, kjøpesentre osv.

"BLI EN DAGLIG SYKLIST!"

- Organiser et seminar eller en stand i samarbeid med en lokal sykkelorganisasjon for å gi informasjon til innbyggerne om hva de bør gjøre dersom de ønsker å gå over fra bil til sykkel som

transportmåte (med spesiell oppmerksomhet mot dem som bor opp til fem kilometer fra arbeidsplassen).

- Organiser en utstilling av sykkelprototyper eller gamle sykler.
- Forespør den lokale sykkelorganisasjonen, sykkelutleiefirmaer og sportsforretninger om opprettelse av verksteder for reparasjon eller vedlikeholdssjekk av sykler.
- Oppfordre den lokale sykkelorganisasjonen eller politiet til å etablere ordninger for merking av sykler som beskyttelse mot tyverier.
- Inviter innbyggere til å delta i en "Sykketurnering i hverdagen". Be deltakerne om å feste en plakat på ryggen der de angir hvor langt de sykler hver dag. Alle plakater kan bli vist til publikum på en utstilling på slutten av turneringen.

FOTGJENGERE

I det følgende presenteres en meny av tiltak som nasjonale og lokale myndigheter kan benytte for å henlede oppmerksomheten på betydningen av det å gå som en transportmåte, og mot behovet for å gjøre gatene mer levelige og tilgjengelige. De foreslåtte aktivitetene konsentrerer seg om tiltak som kan organiseres raskt og som ikke er fysisk permanente – selv om hensikten er at de skal sette varige spor i folks tankegang.

De fleste av tiltakene krever ingen langvarige eller kostbare forberedelser, men har som formål å trekke oppmerksomhet fra TV, radio og aviser mot budskapet til Europeisk Mobilitetsuke.

FOTGJENGERE OG SMARTERE ARBEIDSREISER

- Oppfordre bedrifter til å spandere frokost (eller en annen belønning) på ansatte som går til jobben.
- Overtal bedriftens ledelse til å belønne ansatte som går til jobben hver dag, f.eks. med økonomiske insentiver eller to minutter ekstra opptjent ferie (to minutter pr. dag gir ti timer på årsbasis, dvs. en ekstra dag fri).
- Foreslå for bedrifter at de gir en gave til gatefeierne som vedlikeholder fortauet og området rett utenfor bygningen deres.

- Gi råd til bedrifter om hvordan de kan endre utformingen av parkeringsplassen, slik at fotgjengere får fortrinnsrett, eller slik at området blir mer tilpasset forgjengere.
- Få administrerende direktør til å ta en spasertur i gatene rundt selskapets bygning(er) og til nærliggende bussholdeplasser og stasjoner, for å vurdere tilgjengeligheten for fotgjengere.
- Arbeid med en gruppe bedrifter for oppstart av regelmessig taggefjerning i nærområdet.
- Distribuer informasjon om trygge gangveier.

LEVENDE GATER

- Arranger en tur for ordføreren eller bystyret til fots i en bydel slik at de kan vurdere eventuelle problemer, som f.eks. tagging, hullede fortau, forsøpling, hundelort o.l., og hvordan dette kan forbedres.
- Plant trær i mindre attraktive gater (hvis planting vanligvis gjøres på andre tider av året, kan det hende at bare forberedelsene vil kunne gjennomføres).
- Avdekk en permanent gateskulptur eller hold en midlertidig skulpturutstilling i en gate med bredt fortau, og hold en åpningsseremoni.
- Hold innvielse av en ny sone med fartsbegrensning (30 km/t eller 40 km/t).
- Få forretningsdrivende og andre huseiere med i kampanjen gjennom en lokal næringsorganisasjon.

NASJONALE MYNDIGHETER

- Barn kan få følge av samferdselsministeren på vei til skolen.
- Samferdselsministeren kan møte foreldre med barn på gater med fartsgrense 30 km/t eller 40 km/t for å diskutere lokale forhold for fotgjengere.
- Med lokale barn til stede kan samferdselsministeren innvie en ny fotgjengerbru, gangvei eller annet tiltak som tilgodeser fotgjengere.
- Samferdselsministeren, og hvis mulig også andre regjeringsmedlemmer, kan gå til og fra jobben eller buss-/togforbindelse osv.
- Justisministeren kan bli med en politipatrulje på en rundtur for å vise hvordan lov og orden håndheves på gatene.

- Nasjonale myndigheter kan lansere forslag om lovgivning som legger en avgift på alle kilder til forsøpling på gatene – plastposer, sigarettesker og sjokoladepapir – der inntekten går til bedre vedlikehold av gater. I Irland legges det allerede en avgift på 'gratis' plastposer.

Alle disse aktivitetene kan selvfølgelig også utføres av ordførere og andre lokale beslutningstakere!

MOBILITY MANAGEMENT

Mobility management er en tilnærming som søker å overvinne separasjonen mellom ulike transportformer til fordel for mer bærekraftige typer, som sykling, bilfelleskap, tradisjonell kollektivtransport og nye og fleksible transportmåter og tjenester – f.eks. lokale busser med fleksible ruter, etterspørselsdrevet transport, fellesdrosjer, bildeling, fellestransport fra parkeringsplasser, fraktløsninger for byer og varelevering etc.

Mobility management er i økende grad avgjørende for bærekraftig utvikling i byer. Denne tilnærmingen innebærer nye samarbeidsformer og et sett med virkemidler som kan understøtte og stimulere til holdnings- og atferdsendringer til fordel for bærekraftige transportformer. Disse virkemidlene er vanligvis basert på informasjon, kommunikasjon og koordinering, og krever formidling.

Mobility management har allerede i flere år blitt gjennomført på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå og på bedriftsnivå i flere europeiske land. Erfaringene fra denne perioden har gjort det klart hvilke aspekter av mobility management som er avgjørende. Ett av dem er samarbeid. Innenfor de relevante rammer bør bedrifter og skoler være ansvarlige for å redusere sine miljøeffekter. De kan gjøre dette ved å sette i gang undersøkelser og utarbeide en strategi med fokus på styring av transportbruk. Under Europeisk Mobilitetsuke kan lokale myndigheter etablere samarbeid med skoler og bedrifter for å gjennomføre planer for transport til skoler og arbeidsplasser.

TRANSPORTPLAN FOR BEDRIFTER

- Legg vekt på bærekraftig transport til jobben i det kommunale eller i bedriftens nyhetsbrev.
- Gi utmerkelser eller premier til bærekraftige bedrifter.
- Organiser en pressekonferanse der man også gir ordet til, og omtale av, arbeidsgivere som er aktive for mobility management og går foran med et godt eksempel.
- Skaff til veie kart og atkomstguider for bestemte lokaliteter.
- Gi personlig informasjon om veien fra dør til dør.
- Hold et møte om transportspørsmål i bedriften.
- Organiser en meningsmåling for å se hvor mange som har endret sin transportatferd.
- Etabler en arbeidsgruppe blant de ansatte for drøfting av transportforhold.
- Utnevnt en transportkoordinator eller transportleder.

GENERELLE AKTIVITETER

- Organiser en sykkeldag for de ansatte, med belønninger til syklister i form av fleksibel arbeidstid, gratis frokost, en T-skjorte, en konsert, dusjer, massasje, mulighet til å merke sykkelen for å forhindre tyveri eller til å vinne en ny sykkel o.l.
- Få en lokal kjendis, f.eks. ordføreren, til å uttale "Jeg sykler/går til jobben" eller "Jeg reiser kollektivt til jobben".
- Gi en mobilitetspris til en bedrift som gjør en innsats i forhold til bærekraftig mobilitet.
- Organiser en dag viet til bærekraftig transport (bilfri dag) for bedrifter, der de ansatte går, sykler, reiser kollektivt eller med bilfelleskap til jobben.
- Belønn arbeidsreisende som har halvårskort med spesielle goder, som f.eks. gratis frokost eller en gratis avis. Bruk dette til å vekke interesse hos media.
- Tilby bilister som sitter fast i trafikken en 'stressball'.
- Utvikle spesielle kriterier og en egen betegnelse for sykkelvennlige bedrifter.
- Presenter/sett i verk initiativer for samkjøring blant bedrifter i byen.
- Oppfordre bedrifter til å gi de ansatte en sykkelbonus (pr. km).

- Prøv ut nye tiltak for bedriftenes transportplaner under EMU.

TRANSPORTPLANER FOR BYER

Europeisk Mobilitetsuke er et omfattende arrangement for å vekke interesse for transportplaner i byer. På en fastsatt dag må det derfor legges arbeid i å informere innbyggerne om kommunens tiltak:

- Arranger en utstilling som gir informasjon om ulike mulige scenarier for transportutvikling i byen, og om det som er blitt valgt.
- Organiser en konferanse om den lokale transportplanen.
- Arranger møter i bydelene for å diskutere transport i byområdet.
- Presenter/gjennomfør noen av tiltakene i planen som del av den tekniske organiseringen: Nye bussruter, nye parkeringsmuligheter ved innfartsveiene, sykkelstier, planer for miljøvennlige arbeidsreiser, knutepunkter osv.) og gi detaljert informasjon om disse nyskapningene.

ANSVARLIG BILBRUK

Målet for Europeisk Mobilitetsuke er ikke bare å fremme bruken av bærekraftige transportmidler, men også å oppfordre til ansvarlig bilbruk. På denne måten kan innbyggere som må bruke bil, i hvert fall til bestemte formål, også bidra til et mer bærekraftig bymiljø.

En lang rekke tiltak kan være aktuelle, slik som de som er listet opp nedenfor. Disse spenner fra forsiktig og trygg kjøring med sikte på å begrense mobiliteten blant ikke-motoriserte trafikanter så lite som mulig, til reduksjoner av utslipp fra biltrafikk (noe som har en direkte virkning for klimaet og luftkvaliteten), og til en økning av antallet passasjerer i hver bil.

Heller ikke her er det utelukkende de lokale myndighetenes ansvar å organisere de aktivitetene som er listet opp, de kan like gjerne gjennomføres ved hjelp av et bredt utvalg av lokale samarbeidspartnere.

SPAR DRIVSTOFF

- Oppfordre bilforhandlere eller bilprodusenter til å sette opp en informasjonsstand der de demonstrerer energiøkonomiske biler.
- Oppfordre kjøreskoler til å tilby opplæring i energiøkonomisk kjøring.
- Reklamer for energiøkonomisk kjøring blant yrkessjåfører, som bussjåfører, drosjesjåfører, lastebilsjåfører o.a.
- Sett i verk en kampanje sammen med lokale bensinstasjoner for regelmessig sjekk av lufttrykket i dekkene (0,4 bar for lite betyr en økning i drivstofforbruket på 10 %).

“GI BILEN EN PAUSE”

- Presenter utstyr og/eller organiser en demonstrasjon av varetransport med sykkel.
- Inviter “hverdagssyklister” til å presentere sine vaner og erfaringer med transport av barn og varer, sykling som fritidsaktivitet, påkledning m.m.
- Organiser konkurranser der bilister leverer fra seg sertifikatet for en bestemt periode (f.eks. under EMU) og får et ukekort i bytte, la dem presentere sine erfaringer og gi dem en belønning.
- Gi ut en “bilisthåndbok” med informasjon om de temaene som er beskrevet ovenfor, som økonomisk kjøring, hvordan redusere støy, hva man skal tenke på i forbindelse med reparasjoner (lyddempende dekk, bedre oljefilter m.m.), navngi bilvaskerier som resirkulerer vann, pek ut parkeringsplasser etc.

SAMKJØRING OG BILFELLESSKAP

- Reklamer for “Smart bruk av bilen” gjennom presentasjon av opplegg for samkjøring og bilfelleskap.
- Oppfordre lokale bedrifter som har innført interne opplegg for samkjøring eller bilfelleskap til å fortelle om sine resultater.
- Dersom det ennå ikke finnes noen opplegg for bilfelleskap i din hjemby, bruk EMU til å gjennomføre en undersøkelse for å anslå potensialet for slike opplegg i fremtiden.
- La innbyggere som deltar i lokale bilfelleskap presentere sine erfaringer (artikkel med intervju i lokalavisen, osv.).

- Presenter et opplegg for systematisk bruk av samkjøring.

PARKERING

- Innfør nye parkeringsområder eller områder med parkering forbudt.
- Håndhev parkeringsbestemmelse strengere.
- Gi informasjon om parkeringsbestemmelsene.

ANSVARLIG BILBRUK TIL JOBBEN

- Organiser en dag med testing av elektriske kjøretøyer.
- Innfør fleksibel arbeidstid for å gi mindre køer i rushtiden.
- Reserver de beste parkeringsplassene (nærmest inngangen) til kompiskjørere.
- Gi garantert skyss hjem for samkjørere ved behov.
- Flytt parkeringsplassen vekk fra kontorinngangen.
- Organiser en undersøkelse ved inngangen for å se hvor mange som har endret sine reisevaner, og offentliggjør de mest oppsiktsvekkende resultatene.

MILJØVENNLIGE KJØRETØYER

- Sett fokus på miljøvennlige kjøretøyer under arrangementer med ansvarlig bilbruk som tema (eventuelt i samarbeid med det nasjonale nivået), og spesielt på elektriske biler og biler drevet med naturgass, flytende gass eller biogass.
- Organiser en utstilling eller stand der publikum kan se og prøve ut miljøvennlige kjøretøyer.
- Undersøk om ordføreren kan bruke en elektrisk bil under EMU, eller i det minste en dag i løpet av uken, for dermed å trekke medias oppmerksomhet mot EMUs budskap og de løsninger som ligger i bruken av miljøvennlige kjøretøyer.
- Arranger et frokostmøte mellom representanter for AVERE, foreningen for elektriske biler, og kommunalt ansatte for å diskutere hvordan bruken av elektriske biler kan økes og hvilke positive virkninger dette vil ha for ulike parter.

- Sett av et eget område for varelevering. En plattform eller en parkeringsplass utenfor de bilfrie områdene kan reserveres for varelevering til butikkene. Varene kan deretter distribueres til butikkene med miljøvennlige kjøretøyer.
- Etabler en tjeneste for varelevering til private kunder ved hjelp av en flåte av miljøvennlige kjøretøyer. Frakt av innkjøpene til nærliggende parkeringsplasser bør være inkludert.

FRITID

Dette temaet omhandler ulike reisemåter som kan benyttes for å komme seg til fritidsaktiviteter eller handlesentra, og presenterer alternativer for at disse reisene kan foregå med mer miljøvennlige transportmidler. Temaet oppfordrer innbyggerne til å bli kjent med byen fra en annen synsvinkel enn fra bak rattet på en bil. Dette temaet er godt egnet til samarbeid med lokale partnere, ved at de kan bruke det til å reklamere for sine varer og tjenester.

OPPDAG BYEN PÅ NYTT

Fritidsaktiviteter innenfor rammen av Europeisk Mobilitetsuke kan gi en mulighet til å oppdage byen på en trygg måte og i et roligere tempo. Det finnes mange muligheter til å glede seg over det byen har å tilby også uten bruk av bil:

- Tilby spesielle transporttjenester for de som vil bli kjent med byen.
- Oppfordre turistguider eller lokale foreninger til å organisere guidede turer.
- Organiser konkurranser for fotgjengere. Mulige partnere kan være sportsforretninger, andre forretningsdrivende, skoler, foreninger m.m.
- Innfør systemer der hotellnøkler også gir tilgang til offentlig transport, sykkelutleie og ordninger for bildeling.

SOSIALE AKTIVITETER

- Oppfordre foreninger, næringsmiddelbedrifter og andre til å organisere en gratis frokost eller en stor piknik til lunsj eller på ettermiddagen.
- Tilby konserter, teaterforestillinger, gateopptredener, artister, klovner og lignende på offentlige plasser.

- Sett opp en blank vegg på et sentralt sted der folk kan skrive hva de mener om arrangementet.
- Oppfordre lokale idrettsforeninger og/eller lokale sportsforretninger til å organisere oppvisninger på gatene: fotball, basketball (sand-)volleyball, skateboarding, rulleskøyter etc.
- Tilby uvanlige transportmidler, som f.eks. hest og kjerre, turisttog, båter drevet med solenergi etc.

HANDEL

Enkelte forretningsdrivende kan komme til å være skeptiske til organiseringen av Europeisk Mobilitetsuke, spesielt dersom gjennomføringen skal omfatte bilfrie områder. Det må derfor gjennomføres spesielle tiltak for å involvere dem på et tidlig stadium, og de må oppfordres til å delta i organisasjonsprosessen.

Mulige aktiviteter kan være:

- Produser informasjonsmateriale spesielt beregnet på forretningsdrivende. Dette materialet kan være utformet for å gi kundetilpasset informasjon fra den forretningsdrivende om hvordan man kan komme til bykjernen uten å bruke bil (bokser der den forretningsdrivende kan krysse av for nærmeste bussholdeplass, parkeringsområde eller sykkelutleiefirma).
- Produser papirposer og del dem ut til butikker. Den ene siden av posen kan ha EMUs logo, den andre kan inneholde reklame for butikker i bykjernen.
- Sett av et eget område for varelevering. En plattform eller en parkeringsplass utenfor de bilfrie områdene kan reserveres for varelevering til butikkene. Varene kan deretter distribueres til butikkene med miljøvennlige kjøretøyer.
- Etabler en tjeneste for varelevering til private kunder ved hjelp av en flåte av miljøvennlige kjøretøyer. Frakt av innkjøpene til nærliggende parkeringsplasser bør være inkludert.
- Etabler en "utslippsfri leveringstjeneste". Et senter for henting og levering kan settes opp med kjølebokser til lagring av kjølevarer. Levering fra butikkene til kundene kan skje med en flåte av sykkelbud.

- Del ut billetter til kollektivtransport i butikkene. Butikker i bykjernen kan tilby kundene billetter til kollektivtransport både før og under EMU.
- Oppfordre forretningsdrivende i bykjernen til å organisere et lotteri der premiene er relevante i forhold til EMU, f.eks. sykler, rulleskøyter etc.
- Oppfordre de forretningsdrivende til å ta i bruk det offentlige rom. EMU bør ikke bli gjort til et stort kommersielt evenement for markedsføring. Lokale myndigheter kan imidlertid oppmuntre forretningsdrivende til å bruke det offentlige rom (frigjort ved bilforbudet) som en utvidelse av salgsområdet, for eksempel til å sette opp stands på gatene.

MOBILITET OG HELSE

Når innbyggerne diskuterer miljøspørsmål er det først og fremst forurensningen i byene og lokalmiljøet de tenker på (se Eurobarometer 217), med klimaendringer og luftforurensning som nummer tre og fire på listen over forhold som bekymrer dem mest. Samtidig fortsetter økingen av antallet kjøretøyer på Europas veier og gater, noe som fører til forverret livskvalitet for de som bor i byene (støy, luftforurensning, stress etc.). Det er bevist at transportsektoren er ansvarlig for 40 % av CO₂-utslippene i Europa, der det aller meste kommer fra veitransport. Disse utslippene vokser fortsatt raskere enn i noen annen sektor. Helseeffektene av transport rammer så godt som hele befolkningen, og spesielt de mest utsatte gruppene blant barn og eldre. Enkelte av de effektene våre transportvalg har for helsetilstanden er velkjente, og omfatter alt fra støyplager fra trafikk til åndedrettssykdommer og hjerte- og karlidelser.

Lokale helsetjenester, helseforsikringselskaper, legeforeninger og idrettslag kan være egnede partnere for organisering av helseorienterte mobilitetsaktiviteter. Rådgivning om bevegelse og reisevaner i sammenheng med helsekontroll (og omvendt) blir stadig mer populært.

MILJØBELASTNINGER

Støy og luftkvalitet er to av våre viktigste miljøspørsmål. Det er vedtatt to EU-direktiver som forplikter lokale myndigheter til å beskytte innbyggerne fra negative effekter av støy og dårlig luftkvalitet, og det er viktig å informere om de lokale myndighetenes innsats på dette området og gi opplæring om disse temaene.

- Oppfordre de som er ansvarlige for overvåking av luftkvaliteten og/eller etater som har ansvar for energiplanlegging, sammen med informasjons- og dokumentasjonssentre for støy, til å arrangere en utstilling om temaene luftkvalitet og støy.
- Få de som er ansvarlige for overvåking av luftkvaliteten til å demonstrere måleutstyr for luftkvalitet og støy.
- Oppfordre nasjonale/lokale politistyrker eller bilsakkyndige til å tilby utslippskontroll av kjøretøyer på parkeringsplasser.
- Gi innbyggerne en grundig innføring i de systemene som benyttes til overvåking av luftkvaliteten i byområdene, og om hvordan man skal tolke de data som produseres.
- Presenter aktiviteter rettet mot forbedring av støyforhold og luftkvalitet til din by/kommune.

GEVINSTER VED SYKLING OG GANGE

Europeisk Mobilitetsuke har som mål å øke bevisstheten om biltrafikkens negative virkninger på miljøet og livskvaliteten i byene, og fremme bruken av bærekraftige transportmåter. Forskning har vist at arbeidstakere som er tilstrekkelig fysisk aktive er sunnere, gjør en bedre innsats og har mindre sykefravær over året.

- Inviter relevante organisasjoner (helseforsikringsselskaper o.a.) til å gi informasjon om helseeffektene av fysisk aktivitet, om helserisiko og de økonomiske kostnadene ved fysisk inaktivitet, hvordan fysisk aktivitet kan innarbeides i daglige rutiner osv.
- Organiser et debattmøte med leger for å sette søkelyset på sammenhengen mellom transportvaner og helse.
- Oppfordre et sykehus/leger til å gjennomføre 'helsesjekker' (blodtrykk, blodomløp, vekt, beinmasse o.a.) for å oppmuntre til bevissthet om helse.

- Få idrettslag til å presentere sine aktiviteter og tilbud.
- Inviter idrettsforeninger, bedrifter, skoler osv. til å delta i konkurranser, løp eller stafetter.
- Krev at de organisasjonene som innreder lekeplasser legger til rette for fysisk aktivitet blant barn.
- Oppfordre grupper av mosjonister (organisert av leger/helsesentre for at de skal gå mer til fots av helsegrunner) om å holde presentasjoner som kan oppfordre flere til å følge deres eksempel.
- Helseministeren/byråden for helse kan bli med på en "helsemarsj".
- Presenter tiltak som er innført eller planlagt med sikte på å gi bedre forhold for fotgjengere og syklister (lavere fartsgrenser, gågater, direkte ruter eller nettverk av ruter for syklister og forgjengere etc.).
- Organiser trimarrangementer (i samarbeid med helseforsikringselskaper).
- Vurder også alle de forslagene som er listet opp i avsnittene "Sykling", "Levende gater" og "Grønne gater" i dette dokumentet i sammenheng med dette temaet.

GRØNNE GATER

En 'grønn gate' er "en transportrute som er reservert utelukkende for ikke-motorisert ferdsel og utviklet på en integrert måte, noe som bidrar til både miljøet og livskvaliteten i det omkringliggende området. Disse rutene bør imøtekomme tilfredsstillende standarder for bredde, helning og belegning for å sikre at de er både brukervennlige og trygge for ulike grupper av brukere." (Lille-erklæringen, 12. september 2000).

Formålet med å organisere aktiviteter forbundet med grønne gater under Europeisk Mobilitetsuke er å gi en stimulans til organisasjoner som oppretter grønne gater, spesielt lokale myndigheter, og også å stimulere publikum i sin allmennhet til å oppdage disse grønne gatene.

GENERELLE TILTAK FOR BEVISSTGJØRING

- Organiser fotturer/sykkelturer eller pikniker for alle brukere på

eksisterende eller uoffisielle grønne gater (i det sistnevnte tilfellet bør det treffes sikkerhetstiltak), sammen med lokale representanter. Grønne gater kan danne et fokus for ulike aktiviteter og interessegrupper:

- For alle innbyggere, med spesielt fokus på bevegelseshemmede personer (funksjonshemmede, eldre etc.).
- Involvering av kunstnere, idrettsutøvere, politikere, lokale kjendiser etc.
- Marked for brukte sykler.
- Populære forestillinger: teater, musikk etc.
- La innbyggerne bli kjent med trekk av den lokale kulturarven, naturen, mattradisjoner etc. på og rundt den grønne gaten.
- Direkteoverføring i TV eller radio.
- **“Adopsjon av en grønn gate” av en skole eller en klasse, eller lokale beboere. - Aktivitetene kan omfatte kunst, foto, litteratur etc.**
- Bruk en grønn gate som et utendørs klasserom for timer i matematikk, geografi, lokalhistorie eller miljølære.
- Besøk den grønne gaten sammen med lokale myndigheter.
- Organiser en opprydningsaksjon på deler av den grønne gaten sammen med frivillige.
- Etablering av “Den grønne gatens venner” sammen med frivillige (for trygghet, renhold og informasjonsaktiviteter etc.)

GRØNNE GATER: Å BEVEGE SEG I HARMONI MED MILJØET

- Naturarv: Guidede fotturer/sykkelturer og/eller utgivelse av informasjonsmateriale om vegetasjon som er typisk for den grønne gaten som går langs jernbanelinjer, vannveier eller i skogen.
- Kulturarv: bevaring av elementer av hverdagskulturen som finnes langs de grønne gatene, som stabbesteiner eller jernbaneskilt, eller innvielse av kunstverk langs den grønne gaten.
- Oppdagelse av lokale grønne gater gjennom organiserte turer, med avstikkere til naturområder og adgang til grønne lunger.

TILTAK FOR LOKALE ELLER REGIONALE MYNDIGHETER

Der hvor det allerede finnes grønne gater:

- Sikre krysningspunkter mellom den grønne gaten og trafikkerte veier.
- Sikre trygg passasje til skoler og andre offentlige tjenester.
- Utvikle en reiseplan for skoler og bedrifter der man innarbeider nettverket av grønne gater.
- Offentliggjør initiativ som kan fremme bruken av grønne gater.
- Hold en høytidelig åpning av en grønn gate eller en del av den.
- Hold åpningsseremonier for anlegg langs den grønne gaten, som parkområder, parkeringer for bysykler etc.

Der hvor grønne gater ikke finnes:

- Presenter en gjennomføringsplan for grønne gater for offentligheten.
- Kjøp landområder for grønne gater, åpne avsnitt av grønne gater, etabler et lokalt nettverk av grønne gater.
- La bedrifter sponse utviklingen av nye grønne gater.
- Besøk nettstedet til European Greenways Association (EGWA), der det finnes et kart over grønne gater: www.aevv-egwa.org

BYGD FOR Å VARE: PERMANENTE TILTAK

Deltakende lokale myndigheter oppfordres til å iverksette minst ett bærekraftig transporttiltak som vil fortsette å eksistere også etter avslutningen av EMU. Mer spesifikt sier charteret at deltagende lokale myndigheter bør ”gjennomføre minst ett nytt tiltak som bidrar til et skifte fra privatbil til miljøvennlige transportformer. Der det er mulig bør minst ett av disse tiltakene omfatte en permanent omfordeling av gategrunn til fordel for fotgjengere, syklistar eller offentlig transport (f.eks. stenging av gater, bredere fortau, ny sykkelsti eller kollektivfelt, ny plan for trafikkreduksjon, lavere fartsgrense).”

Permanente tiltak for bærekraftig bytransport må ikke nødvendigvis være kostbare, og kan ha ulik størrelse og omfang. Kostnadene kan variere fra noen tusen kroner for å gi refleksvester eller annet utstyr til deltakere i en sykkelgruppe, til store investeringer i offentlig transport eller infrastruktur. Permanente tiltak fører til at kampanjen Europeisk Mobilitetsuke varer hele året. De minner folk om at mindre motorisert ferdsel i byene er mulig. Permanente tiltak viser at lokale myndigheters engasjement ikke opphører når EMU er over, og at lokale myndigheter, politikere og etater er villige til å investere i fremtiden og i en ny transportkultur.

EU-prosjektet SMILE (Sustainable Mobility Initiatives for Local Environment) gir en oversikt over 170 permanente tiltak for bytransport, som strekker seg fra overordnede transportplaner for hele byer ned til transportordninger i liten skala for skoler og bedrifter. Mer informasjon finnes i databasen over lokale erfaringer på www.smile-europe.org.

MULIGE PERMANENTE TILTAK:

BEDRE FORHOLD FOR SYKLISTER

- Forbedring av nettverket av sykkelstier (nye ruter, utvidelse, istandsetting, skilting etc.).

- Opprettelse av offentlige sykkelutlån eller sykkelfellesskap.
- Forbedring av sykkelanlegg (parkering, låser etc.).

GANGVEIER

- Etablering eller utvidelse av gangveier.
- Ny eller forbedret infrastruktur (nye bruer, fortau, overganger, fotgjengerfelt, lysregulering etc.).
- Utvidelse eller opprettelse av grønne gater.

OFFENTLIG TRANSPORT

- Forbedring eller utvidelse av det offentlige transportnettverket (etablering av kollektivfelt, nye stoppesteder, nye linjer, reserverte områder etc.)
- Forbedring og utvidelse av det offentlige transporttilbudet (ekspressruter, hyppigere avganger etc.)
- Bruk av miljøvennlige kjøretøyer for offentlig transport.
- Utvikling av ny teknologi for forbedring av det offentlige transportnettverket.
- Oppstart av integrerte tjenester for de ulike offentlige transportformene.
- Utvikling av tilgjengelige transporttjenester for alle.

TILTAK FOR REDUSERT TRAFIKKVOLUM OG REDUSERT ATKOMST

- Programmer for lavere fartsgrenser nær skoler.
- Færre utendørs parkeringsområder.
- Opprettelse av ordninger for transport fra parkeringsplasser ved innfartsveier.
- Nye trafikkreguleringer for kjøring og parkering.
- Opprettelse av nye boligområder.
- Permanente atkomstbegrensninger til bykjernen.

TILGJENGELIGHET

- Bygging av fortau med sensorer for varslings.
- Bygging av rullestolramper.

- Senking av fortauskanter.
- Utvidelse av fortau.
- Installering av lydsignaler i trafikklys.
- Fjerning av bygde hindre.
- Lansering av planer for økt tilgjengelighet.
- Opprettelse av installasjoner som er nyttige for forflytningshemmede.

NYE FORMER FOR BRUK AV OG EIERSKAP TIL KJØRETØYER

- Lansering av nettbaserte ordninger for bildeling og samkjøring.
- Ansvarlig bilbruk (økonomisk kjøring o.a.)
- Bruk av miljøvennlige kjøretøyer.

VARETRANSPORT

- Nye bestemmelser for varelevering.
- Bruk av miljøvennlige kjøretøyer.
- Opprettelse av nye losseplattformer for omlasting.

MOBILITY MANAGEMENT

- Utarbeidelse av planer for arbeidsreiser.
- Gjennomføring av reiseplaner for skoler.
- Opprettelse av sentre for reiseinformasjon og nettbaserte informasjonstjenester (f.eks. reiseplanlegger).
- Lansering av bevisstgjøringskampanjer.
- Utvikling av opplæringsmateriale.
- Utvikling av trafikkplaner på bynivå i samråd med lokale aktører.
- Tildeling av insentivmidler og bonuser til arbeidsgivere.
- Lansering av integrerte trafikkløsninger for å tilrettelegge atkomst til forretningsområder eller andre fellesområder.
- Opprettelse av ordninger som "vandrerbusser" eller "sykkeltog".
- Utvikling av et måleinstrument for luftkvalitet med visning av resultatene på offentlige steder.
- Organisering av regelmessige fora eller meningsmålinger for kontakt med opinionen eller for generering av ideer.

“I BYEN UTEN BILEN!”

De følgende rådene er i hovedsak hentet fra den tidligere utgaven av ”Håndbok for lokale myndigheter” til bruk for temadagen ”I byen uten bilen!”

Ett eller flere områder i byen kan bli erklært som bilfrie. Området/områdene vil deretter bli stengt for motorisert ferdsel det meste av dagen. Bare fotgjengere, syklister, offentlig transport og miljøvennlige kjøretøyer (elektriske, gassdrevne etc.) vil bli tillatt brukt i de bilfrie områdene. Dersom det blir avsatt mer enn ett bilfritt område, f.eks. i en større by, kan disse forbindes med gangveier som en ekstra gevinst. De bilfrie områdene kan også med fordel støttes av en buffersone der det gis informasjon beregnet på bilister.

Lokaliseringen og størrelsen på de bilfrie områdene bør velges med stor omhu, der man tar hensyn til lokale forhold og sammenheng. Mulige kriterier kan være:

- Hvilket område vil gi den beste forklaringen/illustrasjonen av de spørsmål som står i sentrum for den bilfrie dagen (f.eks. støy: en gate/et kryss der det vanligvis hersker stor trengsel blir forvandlet til ”en øy av stillhet” for en dag)?
- Hvilke planlagte tiltak kan presenteres/prøves ut på den bilfrie dagen (f.eks. etablering eller utvidelse av en gågate)?
- Finnes det aktiviteter rettet mot spesielle målgrupper (barn: områder rundt skoler, forbindelser mellom skoler etc.)?
- Hvem eller hva finnes i området, og hvordan kan de gi et bidrag til den bilfrie dagen i form av egne aktiviteter (restaurantnæring, idrettslag eller noen annen institusjon som kan presentere aktiviteter med relevans for formålet til den bilfrie dagen, på den bilfrie gaten)?
- Hvem kommer til dette området på en ”vanlig” dag, og av hvilke grunner? Med hvilken type av transport? Hvor mange i tillegg vil (måtte) bruke offentlig transport?
- Hvor store parkeringsområder vil det bli behov for i områdene rundt det bilfrie området (lokalisering av parkeringsmuligheter, mulige rom for opprettelse av ytterligere parkeringsplasser)?

- Dersom flere bilfrie områder skal etableres, hvordan kan disse bindes sammen?

AVSTENGING OG ATKOMSTKONTROLL

Atkomsten til de bilfrie områdene vil måtte overvåkes og det må settes opp stengsler. For dette formålet vil de følgende etater og personer måtte bistå:

- Det lokale trafikkpolitiet eller trafikketaten.
- Nasjonale og/eller lokale politistyrker.
- Kommunale tjenestemenn. Involvering av kommunens ansatte er en god måte å inkludere hele administrasjonen på, og forenkler intern informasjon.

DISPENSASJONER

Antallet dispensasjoner må holdes på et minimum. En kort liste over kjøretøyer med spesiell atkomsttillatelse bør settes opp. Autoriserte kjøretøyer kan utstyres med et merke for å forsterke opplæringseffekten av arrangementet. I tillegg til miljøvennlige kjøretøyer (gassdrevne, elektriske etc.) kan det gis dispensasjon til de følgende kategoriene:

- Helsearbeidere som kan gi en gyldig grunn ved atkomstkontrollen.
- Presserende reparasjonsarbeid (etter foranmelding på en gratis telefontjeneste med angivelse av hvilke arbeider som skal utføres).
- Forflytningshemmede.

Utrykningskjøretøyer, inkludert politi, brannvesen og ambulanser, samt kraftforsyning og gassverk vil få automatisk adgang til området. Søknader om dispensasjoner som ikke faller inn under noen av punktene ovenfor bør sendes til ansvarlig avdeling i kommunen.

LOKALE BEBOERE

Lokale beboere bør oppfordres til å flytte bilene sine dagen før den bilfrie dagen for å rydde gatene i det bilfrie området. Spesielle parkeringsområder vil eventuelt måtte stilles til rådighet, og avtaler inngås med parkeringsselskap(er).

Et alternativ kan være å la beboere kjøre ut av området, men ikke tilbake inn igjen før et angitt tidspunkt. De vil dermed måtte la bilen stå på en parkeringsplass utenfor det bilfrie området.

VARELEVERING TIL BILFRIE OMRÅDER

Varelevering vil være tillatt inntil et tidspunkt som blir fastsatt i henhold til de generelle betingelsene for arrangementet. For forretningsdrivende som er avhengige av varelevering i løpet av dagen kan det etableres en lastesone utenfor området. Varelevering vil kunne foretas herfra og inn i det bilfrie området med en flåte av autoriserte kjøretøyer (gassdrevne, elektriske, etc.). En leveringstjeneste med bruk av miljøvennlige kjøretøyer kan stilles til rådighet for dem som er ute og handler, enten til hjemmet eller til parkeringsplasser utenfor det bilfrie området.

De aktivitetene som er nevnt her har som formål å sikre innbyggerne transportmuligheter på den bilfrie dagen. Bruk de enkelte temaene som er drøftet i de tidligere kapitlene for å finne ideer om hvordan det er mulig å fremme bruken av alternative transportmåter.

OFFENTLIG TRANSPORT

(Se også anbefalingene i kapitlet "Offentlig transport").

For å gi innbyggerne effektive transportalternativer og fremme bruken av offentlig transport kan det følgende være aktuelt:

- Hyppigere avganger.
- Bedre tilgjengelighet for forflytningshemmede.
- Spesielle takster eller til og med gratis transport på hele rutenettet, tiltak for økt bruk (dags- eller ukekort, billetter til en symbolsk pris).
- Spesifikke initiativ (kombinert parkeringsavgift og bussbillett eller buss- og togbillett, billetter som gir rabatt på kinoer eller svømmehaller etc.).

Det er også verdt å operere pendelbusser mellom bykjernen og de fjerntliggende parkeringsplassene, eller dekke bestemte ruter (byrundtur, ringvei o.l.)

MILJØVENNLIGE KJØRETØYER

(Se også anbefalingene i kapitlet om "Ansvarlig bilbruk").

Gaszdrevne eller elektriske biler kan bli tillatt brukt innenfor det bilfrie området for/av de følgende:

- Varelevering til forretningsdrivende og/eller kunder.
- Beboere og/eller forflytningshemmede.
- For spesielle behov, som kan avgjøres enkeltvis ved atkomstkontrollen, på parkeringsplasser o.l.

SYKLER

(Se også anbefalinger i kapitlet om "Sykling").

Minst fire tiltak kan iverksettes for å oppfordre til sykling den 22. september:

- Involvering av lokale sykkelgrupper og -foreninger.
- Steder for leie eller utlån av sykler, f.eks. ved parkeringsplasser ved innfartsveier, jernbanestasjoner, bussholdeplasser og i bilfrie områder. Flere ulike systemer for leie eller utlån kan benyttes: kombinert bussbillett og leie av sykkel, parkeringsbillett og leie av sykkel, sykkelutleie mot pant i bilnøkler eller vognkort, o.l.
- Bemannede, skjermede sykkelparkeringer.
- Trygge og godt oppmerkede sykkelruter utenfor de bilfrie områdene.

TRANSPORT INN TIL BYKJERNEN

For å oppfordre innbyggerne til å la bilen stå og benytte offentlig transport i stedet, kan det etableres parkeringsplasser i utkantene med pendelbusser inn til bykjernen. Disse parkeringsplassene bør være bemannede og ha åpningstider som faller sammen med tidsskjemaet for den bilfrie dagen. De kan være gratis eller mot avgift (f.eks. ved at parkeringsavgiften kombineres med en bussbillett eller rett til leie av sykkel). Parkeringsanlegg som ikke ligger nær regulære offentlige transportruter kan betjenes av egne pendelbusser.

KORTTIDSPARKERINGER

Spesielle parkeringsplasser bør etableres nær de bilfrie områdene til bruk for dem som er nødt til å bruke bil. Disse plassene kan brukes

til å slippe av passasjerer eller for korttidsparkering (mindre enn én time), til å tilrettelegge for samkjøring, til varelevering o.l. De bør ikke brukes til parkering over lengre tid, og de bør være bemannet hele dagen. Det kan settes opp pendelbusser fra disse plassene inn til bykjernen.

BEBOERPARKERING

(Se også anbefalinger i forhold til beboere i kapitlene ovenfor). Det bør settes av parkeringsplasser til bruk for beboere. Disse kan være lokalisert innenfor eller nær grensen til det bilfrie området (og tilgjengelige bare før og etter arrangementet). De bør åpne dagen før arrangementet og forbli åpne til dagen etter. Spesielle parkeringsavgifter kan benyttes til å oppmuntre beboerne til å la bilen stå der hele dagen. Detaljene må avtales med parkeringsselskapet.

INFORMASJON OG KOMMUNIKASJON

Temabildet og verktøy for Europeisk Mobilitetsuke har blitt oppdatert for å gi kampanjen et nytt og innovativt utseende. På nettstedet finner du alle formidlingsverktøy som er nødvendige for å gjøre kampanjen kjent, i tillegg til en verktøykasse som forklarer hvordan alle disse skal brukes. Alt informasjonsmateriale finnes tilgjengelig på engelsk og fransk.

EUROPEISKE OG NASJONALE FORMIDLINGSVERKTØY

Ulike typer verktøy har blitt utviklet og stilt til disposisjon (vederlagsfritt) for lokale myndigheter via Europeisk Mobilitetsukes nettsted: www.mobilityweek.eu og det norske nettstedet: www.mobilitetsuken.no

I tillegg til denne håndboken finnes følgende ressurser tilgjengelig:

- EMUs logo for 2009
- EMU-brosjyre for 2009
- Charter for EMU og "I byen uten bilen!" for 2009
- Plakater, logoer, grafiske elementer
- Elektronisk informasjonsmateriale for EMU
- Guider til beste praksis
- Rapporteringssystemer for permanente tiltak

Erfaring fra tidligere år tilsier at det kan være nyttig å ha en informasjonspakke beregnet på presse og media med en presentasjon av EMU og en beskrivelse av aktiviteter for hver deltagende by.

LOKAL INFORMASJON OG FORMIDLING

Lokale myndigheter vil måtte benytte ulike verktøy for å informere publikum om EMU. For å oppnå synergieffekter på europeisk plan må de dokumentene som brukes til formidling benytte den felleseuropeiske grafiske profilen, og oppfordre innbyggerne til å delta i Europeisk Mobilitetsuke. Se samlingen av formidlingsverktøy som finnes på nettet (www.mobilityweek.eu/-download). Her finner du også veiledninger i bruken av det tilgjengelige materialet. Det er viktig at alle lokale myndigheter rundt om i Europa bruker samme grafiske profil, for derved å skape en enhetlig kampanje.

INFORMASJONSBREV

Ulike informasjonsbrev tilpasset til hver målgruppe kan sendes ut i forkant av EMU for å gi en generell beskrivelse av aktivitetene:

- Et generelt brev fra ordføreren adressert til alle innbyggerne noen uker før EMU.
- Et spesielt brev til hver av de mer sensitive målgruppene (forretningsdrivende, bedrifter, beboere i de bilfrie områdene etc.) for å informere dem om EMU og oppfordre dem til å delta i organiseringen av den.

INFORMASJONSMATERIALE

For å informere innbyggerne om organiseringen av Europeisk Mobilitetsuke og for å starte en offentlig debatt om trafikk, tilgjengelighet og trygghet i byer vil det bli nødvendig å produsere og distribuere materiale som presenterer EMU:

- Et oversiktsdokument som presenterer de tekniske aspektene av EMU. Dette dokumentet vil bli utdelt før og under gjennomføringen på alle offentlige områder, i butikker, på frontruten av biler etc.
- Et bilag eller en spesialutgave av kommunens informasjonsavis.
- Spesielle dokumenter for individuelle målgrupper, f.eks. forretningsdrivende.
- En lokal pressemappe som deles ut under en pressekonferanse som holdes rundt en uke før EMU.

INTERNKOMMUNIKASJON

Europeisk Mobilitetsuke må også utgjøre et verktøy for internkommunikasjon innad hos lokale myndigheter, med det formål å øke innbyggernes engasjement. Vellykket internkommunikasjon vil:

- Involvere lokale kommunalt ansatte i organiseringen av EMU og sikre at arrangementet blir vellykket.
- La kommunalt ansatte bli agenter for EMU og nye former for bytransport.
- Inspirere de ansatte til å gjøre større bruk av bærekraftige former for transport i fremtiden.
- Lansere en plan for miljøvennlige arbeidsreiser spesielt beregnet på kommunalt ansatte.

MOBILISERING AV KOMMUNALT ANSATTE

Det vil bli behov for en rekke ansatte (om mulig på frivillig basis) til å svare på telefonhenvendelser, informere publikum (som arrangementsverter o.l.), bemanne atkomstkontroller til de bilfrie områdene og parkeringsplassene på de bilfrie dagene, håndtere de foreslåtte aktivitetene, etc.)

INTERN TRANSPORTPLAN

I tillegg til deltakelse i organiseringen av EMU må de kommunale etatene gå foran med et godt eksempel. Derfor må de ansatte oppfordres til å ta del i de aktivitetene som organiseres under Europeisk Mobilitetsuke. For dette formålet kan det etableres en intern transportplan og holdes forberedelsesmøter. Det offentlige transportsystemet, sykkelutleiefirmaer o.l. kan trekkes inn for å utvide bruken av alternative transportformer. Det bør legges spesiell vekt på transportplaner for skoler og bedrifter.

EVALUERING

Lokale myndigheter bør gjennomføre lokal monitorering, slik at man kan dra nytte av erfaringer både på lokalt, nasjonalt og/eller europeisk nivå. Monitoreringen bør omfatte luftkvalitet, støy, trafikkflyt og opinion.

LUFTKVALITET

Faste og mobile sensorer kan installeres både utenfor og innenfor de bilfrie områdene, slik at det kan tas målinger over flere dager for sammenlignende analyse. For å sikre gyldige sammenligninger bør det også tas målinger på samme ukedag og under identiske værforhold. Deltagende byer og kommuner som ikke har eget måleutstyr bør forsøke å låne dette fra byer som ikke deltar i EMU, eller fra byer som har mer utstyr enn de trenger selv.

STØY

Måleutstyr for støy kan installeres innenfor og utenfor de bilfrie områdene for å måle arrangementets virkning på lokale støynivåer. Det bør måles støy over flere dager, slik at det kan gjennomføres sammenlignende analyser. Ulike organisasjoner kan gi nyttige råd og bistand med metoder, som f.eks. lokale helsemyndigheter.

TRAFIKKFLYT OG BRUK AV KOLLEKTIVTRANSPORT

Det følgende bør overvåkes både innenfor og utenfor de bilfrie områdene: antallet brukere av kollektivtransport, motorisert ferdsel, syklist, fotgjengere og bruk av parkeringsanlegg. Disse bør overvåkes over en periode på flere dager for å gi grunnlag for sammenlignende analyser. Teknisk og logistisk bistand kan vanligvis bli gitt av trafikkpolitiet og/eller den lokale trafikketaten.

OPINION

Målrettede meningsmålinger kan gjennomføres for å lodde publikums reaksjon på arrangementet. Ulike grupper kan bli undersøkt:

- Alle innbyggere i byen/kommunen.
- De som reiser inn til de bilfrie områdene.
- Beboere i de bilfrie områdene.
- Forretningsdrivende i de bilfrie områdene.
- De forretningsdrivendes kunder.
- De som arbeider i de bilfrie områdene.

Den europeiske kampanjeledelsen har utarbeidet et spørreskjema og et regneark til behandling av resultatene, som gir mulighet for automatisk visning av resultater for din by. For å sikre konsistens mellom de ulike lokale undersøkelsene bør dette spørreskjemaet og denne metoden benyttes. Det bør også gjøres en innsats for å oppfordre de forretningsdrivende til å registrere det følgende:

- Antallet kunder i butikker lokalisert innenfor de bilfrie områdene.
- Antallet kunder som besøker kjøpesentre i utkanten av byen.
- Omsetning, i samarbeid med næringsorganisasjoner og forretningsdrivende.

Lokale myndigheter kan også foreta andre typer registrering, avhengig av hvilke typer av aktiviteter som gjennomføres og hvilke forventninger man har til arrangementet.

www.mobilitetsuken.no

Climate Alliance

Statens vegvesen

FRAMTIDENS
BYER